

BEKİR OĞUZBAŞARAN'IN SICİLLEME ŞİİRLERİ*

Dr. Doğan Kaya

Âşık edebiyatında yaygın olarak kullanılan nazım birimi dörtlüktür. Ne var ki, muhtelif zamanlarda muhtelif vesilelerle farklı nazım birimleriyle de yani beşli, altılı, yedili ve daha fazla dize esasına dayalı şiirler de yazılıp söylenmiştir. Bunlardan birisi de *sicillemeler*dir.

Sicillemeler; 5-16 hece ile aynı kafiye ile en az 8 dizeden oluşan bent yahut bentlerle söylenen; nasihat, millilik, mistik ve belli bir inanç konularında söylenmesi gerekenlerin sayılıp döküldüğü şiirlerdir.

Sicilleme sözü, "1. resmi vesikaların kaydedildiği kütük, 2. memurların durumu için tutulan dosya"¹ anlamlarına gelen "sicill" kökünden gelir. Halk edebiyatında ise; "sicilleme" "bir konuda söylenmesi gerekenleri manzum olarak sayıp dökmek" demektir.

Sicillemeler, bent yahut bentlerle vücuda getirilir. Şayet şiir birden fazla bentle yazılmış ise, bent sayısı, en az üçtür. Âşık isterse gücü nispetinde bent sayısını artırabilir. Gerçi âşık şiirinde; beşli, altılı, yedili, sekizli ve dokuzlu yani dize sayısı beş ilâ dokuz arasında değişen şekillerde örnekler ortaya konulmuştur. Divan şiirinde bunların tek tek adları bellidir ama âşık şiiri için aynı şeyleri söyleyemeyiz.

Divan edebiyatında bentlerle kurulu nazım şekillerine *mussammat* denir. Dize sayıları 3 ilâ 10 arasında değişir. Bunlardan dize sayıları üç olanlara *müselles*, dört olanlarına da *murabba* denilir. Diğerleri de şu şekilde isimlendirilir: *Muhammes* (beşli), *müseddes* (altılı), *müsebbâ* (yedili), *müsemmen* (sekizli), *mütessa* (dokuzlu), *mu'aşşar* (onlu), *terkîb-i bend* (on dizeden fazla), *tercî-i bend* (on dizeden fazla) gibi adlar alırlar.² Sözü ettiğimiz şekillerin ortak özelliği, son dize veya iki dize hariç diğer dizelerin birbiriyle kafiyeli oluşudur. Son dizeler birbiriyle kafiyelidir. Söz gelişi; on dize esasına dayalı şiir şekli olan *mu'aşşar*lerde kafiye şu şekildedir. *aaaaaaaaa, bbbbbbbba, ccccccca*. *mu'aşşar*ler bazan da şu şekilde kafiyelenirler. *aaaaaaaaa, bbbbbbbba, cccccccb*.

Âşık şiirinde beş dizeden fazla şekille ortaya konulan örneklere *divan*, *muhammes*, *semaî* gibi adlar verilmişse de bu hususta, kesin bir hüküm yoktur ve bu konu başlı başına araştırma yapmayı gerektirmektedir. İstisnai de olsa divan şiirinde olduğu gibi bu şekillerden bazılarını bizzat âşığın kendisi tarafından ad verildiği olmuştur, ama bunu genellestemeyiz. Söz gelişi; Posoflu Müdamî'nin, bentleri 8 dizeli ve 8+8=16 heceli, toplam 8 bent halinde söylemiş olduğu;

Yedi yaştan meyil verdim bir hûri yezdân güzele

diye başlayan bir şiiri vardır.³ Şiirin kafiye düzeni *aaaaaaba, cccccca, dddddda* şeklindedir. Bentlerde, bağlantılar farklı sözlerle fakat aynı kafiyelidir. Şiir;

Söyledik şu müsemmeni bir bele civan güzele

dizesiyle son bulur. Bu ifadeye bakıldığında, Müdamî'nin *müsemmeni* yani sekiz dizeli şiiri şuurlu olarak söylediği görülür.

Tespit ettiğimiz örneklere baktığımızda, sicillemelerin yapılarına göre iki ayrı özellik arz ettiğini görürüz. Bunlar;

A. Tek bent olan sicillemeler: Bütün dizeleri aynı kafiyede ve tek bent halinde olan sicillemelerdir. Bentteki dize sayıları 11 ilâ 70 arasında değişmektedir. Konu ve dize sayıları bakımından farklılık gösteren bu şiirler, muhtelif zamanlarda ve muhtelif coğrafyalarda ortaya konulmuştur.

B. Bentlerden oluşan sicillemeler: En az iki bentle vücuda getirilen sicillemelerdir. Bent sayısı 2-10 arasındadır. Kısmen divan şiirindeki "Tercî-i Bend"e benzer. İlk bentte, bütün dizeler aynı kafiye ile kafiyelenirler. Bentlerin son dizesi veya son iki dizesi ilk bentle ilgili olarak kafiyelenir. Bentlerdeki dize sayısı 7-17, dizelerin hece sayıları ise 5-16 arasında değişir.

Bu bilgilerden sonra Bekir Oğuzbaşaran'ın sicillemelerini tanıtabiliriz.

Bekir Oğuzbaşaran, 1946 Kayseri'de doğmuştur. İlk ve ortaöğrenimini Kayseri'de yükseköğrenimini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde (1975) tamamlamıştır. Develi ve

* Yayımlandığı yer: "Bekir Oğuzbaşaran'ın Sicilleme Şiirleri 1", *Kültür Çağlayanı*, S. 84, Ocak-Şubat 2024, s. 19-21. / "Bekir Oğuzbaşaran'ın Sicilleme Şiirleri 2", *Kültür Çağlayanı*, S. 86, Mayıs-Haziran 2024, s. 12-14.

¹ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara, 1970, s. 1140.

² Halil Erdoğan Cengiz, *Divan Şiirinde Musammatlar*, *Türk Dili- Türk Şiiri Özel Sayısı II*, S. 415-416-417, 7-8-9, 1986, s. 291-429.

³ Bekir Sami Özsoy- Halil İbrahim Ataman, *Posoflu Âşık Sâbit Müdamî*, Kayseri, 1993, s. 178-179.

Kayseri İmam Hatim Liselerinde, TED Kayseri Koleji'nde edebiyat öğretmenliği ve yöneticilik yapmıştır. 1988-2000 yıllarında Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde, 2000-2011 yılları arasında Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğretim görevliliği yapmıştır. 2011'de emekli olmuştur. Kayseri'de yaşamaktadır. Pek çok dergide yazıları ve şiirleri yayınlanmıştır. Bu dergilerin birkaçı şunlardır:

Devrim, Hâkimiyet, Filiz Akit, İttihad, Millî Gazete, Türkiye, Yeni Şafak, Zaman, Akpınar, Alkış, Ay Vakti, Berceste, Türk Dili, Türk Edebiyatı, Yedi İklim, Yeni Sanat, Yeniden Diriliş.

1973'te *Millî Gazete*'de bir yıl kültür, sanat, edebiyat, kitap sayfaları hazırladı. 1973-1975 yıllarında *Yeni Sanat* adında dergi çıkardı. Necip Fazıl ve Âşık Seyranî hakkında pek çok araştırma yazısı bulunmaktadır. Bekir Oğuzbaşaran İLESAM ve TYB üyesi olup çalışmalarından dolayı pek çok ödüle lâyık görülmüştür.

Aşağıya Oğuzbaşaran'ın toplam 10 sicillemesini kaydediyorum. Bunların adları ve özellikleri şöyledir:

Necip Fazıl: 7 Heceli, Tek bent ve 38 dizedir.

İhtiyarlık Şiiri: 8 Heceli, tek bent ve 40 dizedir. 4+4 ve 5+3 duraklıdır.

Bismillah: 8 Heceli, Tek Bent ve 25 dizedir. 4+4, 5+3 duraklıdır.

İnsan Beşer: 8 Heceli, Tek bent ve 20 dizedir. 4+4 duraklıdır.

Ben: 11 Heceli, Tek Bent Ve 31 dizedir. 6+5 ve 4+4+3 duraklıdır.

Na't Medeniyeti: 14 Heceli, tek bent ve 14 dizedir. 7+7 duraklıdır.

I. Tarih Ve Doğa Kızı: 14 heceli, tek bent ve 18 dizedir. 7+7 duraklıdır.

II. Gönüllerdeki Sızı: 14 heceli, tek bent ve 10 dizedir. 7+7 duraklıdır.

III. Şehirlerin Yıldızı: 14 heceli, tek bent ve 10 dizedir. 7+7 duraklıdır.

Ölüm Mesnevîsi: 14 Heceli, tek bent ve 14 dizedir. 7+7 duraklıdır.

Seher Vaktinde: 16 Heceli, tek bent ve 10 dizedir. 8+8 duraklıdır.

Değişim Destanı: 16 Heceli, tek bent ve 30 dizedir. 8+8 duraklıdır.

Devlet-i Ebed Müddet: 20 heceli, tek bent ve 14 dizedir. 10+10 duraklıdır.

SİCİLLEMELER:

Necip Fazıl

Bâbîâli Efesi

Onda fikir öfkesi

Zekiliğin ötesi

Tek yol İslâm ilkesi

Sürekli ölüm ukdesi

Abdülhakîm bendesi

Nakşibendî Tekkesi

Bağlum Köyü Türbesi

Büyük Doğu müjdesi

Zindanlar abonesi

İcazlı "Çerçeve"si

Allah Resûl kölesi

Bir şâheser "Çile"si

İnen Nur'dur zirvesi

Esselâm bal süzmesi

Müthiş Hicv'i Öfke'si

Fikir his hazinesi

Şiirinde tövbesi

Şark ve Garb hamulesi

Asrının yegânesi

Üstatlık numunesi

Bizim Yunus gözdesi

Âlî üslûp teknesi

Yüksek hâkim dedesi
Kökü Maraş beldesi
“Mektubât” talebesi
Hep yüksekte rahlesi
Akıl iman dengesi
Çınar gibi gölgesi
Kitaplık çapta sesi
Yüz ciltten çok enfesi
Ehl-i Sünnet nefesi
İpek gibi Türkçe’si
Dilinde gayb şifresi
Şiir göğü Zühre’si
Pişmandı Levvâme’si
Affet Rabbin Yücesi
Allah Azze-Celle’si

İhtiyarlık Şiiri

Teşhis konu: Prostat
Şeker yükseldi kat kat
Dizde kalmadı tâkat
Bel dersin hepten sakat
Dişler döküldü pat pat
Ağızda kalmadı tat
Gönül kocalmaz fakat
Rubaiyyât Tuyugât
Fâilâtün Fâilât
Bekler durur tahta at
Olunur mu böyle şâd
Arzular sanki Fırat
Dicle Çoruh ve Murat
Nasıl geçilir Sırat
Hiç gülmeyen bir surat
Esmes oldu hiç imbat
Şiir mi dedin çat pat
Hasını yazmış Üstad
Şöhret anasını sat
Var mı dünyada rahat
Kaçmadan henüz fırsat
Tüm putları çöpe at
Tek umudum Şefaât
Fani dünyayı fırlat
İmtihandır bu hayat
Dergi mi Güzel inat
Geçici edebiyat
Ebedî değil sanat
Kırılır kolla kanat
Bir gün biter saltanat
Ekin biçme ve hasat
Azrail korkulan zat
Yenen hep odur: Şah-mat
Canın alır ossaat
Minarede Esselat
Cami Kebir ya Hunat

Secdesiz dua salat
Kitaplar haraç mezat
Ol kadardır hikâyât
Muhammed'e Salavat

Bismillah

Bismillah her işin başı
Bismilahtır rûhun aşı
Bismillah ki yüzük taşı
Bismilahtır yüzük kaşı
Bismillah keser savaşı
Her zaman yanında taşı
Kula en güzel uğraşı
Onunla gider telâşı
Ondan mahrum insan şaşı
Şeytana ve nefse aşı
Her eserime söz başı
Sûratlı kılar yavaşı
Katkısız iman kumaşı
Âdem'den de eski yaşı
Anlatır kuru ve yaşı
Dirilmez mi ten naaşı
Onunla açılır çarşı
Durmak masivaya karşı
Her bir harfi cennet taşı
Maneviyatın sırdaşı
Silahlı kılar dindaşı
Hakk'ın bâtılla savaşı
Tamudan kurtarır başı
Güzelliğin anlamdaşı
"Bal eder ağulu aşı"

İnsan Beşer

Allah verir insan yaşar
Gökyüzünden rahmet taşar
Kimi durmaz dağlar aşar
Kimi Ağrı Kimi Maşar
Kimi Nemrut kimi Beşar
Kimi kalkar kimi düşer
Kimi hamdır kimi pişer
Kimi birer kimi beşer
Kimi sıska kimi şişer
Kimi otlu kimi kaşar
Kimi alır kimi boşar
Kimi zekât kimi a'şar
Kimi yükler kimi taşır
Kimi kokan pis çamaşır
Kimi örter kimi kaşır
Kimi paklar bir teneşir
Kimi Nezir kimi beşir
Kimi kaynar kimi coşar
Akıl ermez bir sır bu şar

İnsan beşer durmaz şaşar

Ben

Ebedî kurtuluş fermanıyım ben
Nefsle ruhun güreş meydanıyım ben
Sevginin saygının mekânıyım ben
Bilâl-i Habeşî ezanıyım ben
Zulüm görenlerin kalkanıyım ben
Ebrehe ordusu düşmanıyım ben
Şehit düşenlerin al kanıyım ben
Bütün günahların pişmanıyım ben
Toplumun uyumayan vicdanıyım ben
Seven sevilenin cananıyım ben
Garip gurebanın sultanıyım ben
Kalbi temizlerin ihvanıyım ben
Derde düşmüşlerin dermanıyım ben
Sıddık-ı Ekber'in imanıyım ben
Hesap değil duygu insanıyım ben
Gence ümit pire bin anıyım ben
İnsan denen türün destanıyım ben
Ulvî kayguların vatanıyım ben
Gönül ikliminin reyhanıyım ben
Kırk yıldır kuzular çobanıyım ben
Susamış toprağın baranıyım ben
Muhammed Mustafa hayranıyım ben
Hakikat yolunun kurbanıyım ben
İnanmışın dili lisanıyım ben
Felâket Asrı'nın ozanıyım ben
Âdem-Havva kızı kızanıyım ben
Kıyamet öncesi insanıyım ben
Hâbil'in şiiri romanıyım ben
Tasavvuf muhibbi irfanıyım ben
Sönmeyen ocağın dumanıyım ben
Çile'nin Sonsuzluk Kervanı'yım ben...

Na't Medeniyeti

On beş asırdan beri hüsn-i hat edebiyat
Anlatmaya çalıştı (k)onu: Fahr-i Kâinât
Nice şâir ve edip medhinde çırpı kanat
Süleyman Çelebimiz ve Vesîletü'n-Necat
Yûnus Fuzûlî Nâbî Mevlânâ Ârif Nihat
Şeyh Gâlib Yaman Dede o muhtedî avukat
Necip Fâzıl "Esselâm" tekrar şahlandı sanat
Karakoç "Gül Muştusu" ve "Hızırla Kırk Saat"
O'na olduğu kadar yapılmadı serenat
O'nun vassâfı Allah bu açık bir hakikat
O hâlde bize düşen Habîb'e sonsuz biat
Bence en güzel naat O Şah Gül'e salavât
Tâ gönülden duyarak O'na selâm ve salât
Bizi de unutmasın Kerem-kân-ı Şefâat
Etmesin ben fakîri ümmetliğinden âzât

I. Tarih Ve Doğa Kızı

Gesi bağında canan Erkilet'te Hasan'ım
Sakarya'da gönüllü liseli kahramanım
Miralay Şehit Nâzım bayrağa düşen kanım
Kerem ile Aslı'da belki de ilk romanım
Pınarbaşı Yahyalı nakış nakış Bünyan'ım
Makarr-ı Ulemâ'yım mektep medrese hanım
Kızılırmak Zamantı Yamula'da limanım
Fetihler Kapısı'yım Afşin'im Alparslan'ım
"Tüm dünya senin" dedi Yüce Oğuz Kağan'ım
Yabanlu Pazarı'nda ipek yüklü kervanım
Kültepe Kaniş Karum Roma'da bezirgânım
Gevher Nesibe afif aşk şehîdi sultânım
Mahperi Hunat Hâtun külliyyeler kuranım
Hem taşı konuşuran hem taşla konuşanım
Makarr-ı Şuarâ'yım; şair âşık ozanım
Mevlevî Remzi Dede naatlarda Yaman'ım
Boram boram Selçuklu Eretna ve Osman'ım
Kitaplara sığar mı binlerce hüsn ü ânim?

II. Gönüllerdeki Sızı

Savaşta Battal Gazi sulhta Ahî Evran'ım
Bazen bir Yunus Emre bâzen Karac'oğlan'ım
Kapuzbaşı diyorlar Toros'ta çağlayanım
Bütün felâketlerde en fazla ağlayanım
Yoksula merhamette yüreği dağlayanım
Zalime karşı koyan Hakk'a el bağlayanım
Kubbe kubbe mühürlü kemer kümbet her yanım
Çeşmeyim gürül gürül câmide şadırvanım
Erciyes'te yılık at Gediris'te hozanım
Toprağıma bağlıyım yurduma bahçivanım

III. Şehirlerin Yıldızı

Ben Abdülmennan oğlu Mimar Koca Sinan'ım
Mevlânâ'ya ilk hoca o Seyyid-i Sırdan'ım
Somuncu Hâmid Velî mümin ruhlar karanım
Ben Kadı Burhaneddin hem şâir hem hâkanım
Şeyh İbrahim Tennûrî aşkla "Gülzar" yazanım
Seyranî Dadaloğlu iki büyük ozanım
Dâvûd-ı Kayserî'yim ilim-irfan vatanım
Hacı Kılıç Melikşah Taceddin Turesan'ım
Şem'un El Gazi'yim ben bir kıssa-i Kur'an'ım
Kayseri ve Erciyes işte Altın Destan'ım...

Ölüm Mesnevîsi

Ölümlerle aramızda çok ince bir çizgi var
Dünyalar arasında uzaklık nefes kadar
Nedir diye sormuşlar her çağda cins kafalar
Hep ölümü düşünmüş nice has şair yazar
Akil onu çok anar çünkü son menzil mezar

Oyalanma zaman dar Allah amele bakar
Ölünce uyanacak "İnsanlar uykudalar"
Amentü'nün içinde Ba's ü bade'l mevt de var
Mümin her dem çalışır melek gelene kadar
Hemen ölecek gibi göçe hazırlık yapar
Ölüm filmin kopması yaz ortasındaki kar
Ölüm demirin pası hiç tatmadığımız nar
Tadar onu tüm canlar Oğuz tadınca anlar
El bağlayan insanlar saf tutan Müslümanlar

Seher Vaktinde

Gökler kapısı açılır açılır seher vaktinde
Uhrevî âleme geçilir geçilir seher vaktinde
Cümle rızıklar saçılır saçılır seher vaktinde
Kevser suları içilir içilir seher vaktinde
Hülle donları biçilir biçilir seher vaktinde
Mümin münafık seçilir seçilir seher vaktinde
Nefsten şeytandan kaçılır kaçılır seher vaktinde
Kulluk bilinci ölçülür ölçülür seher vaktinde
Cennet ehliyle koçulur koçulur seher vaktinde
Melekler gibi uçulur uçulur seher vaktinde...

Değişim Destanı

Çelik gibi duran kim irfanlar da değişti
İns yolunu şaşırdı imanlar da değişti
Bir lokma hırkaydı ihvanlar da değişti
Kötü artık baş tacı ihsanlar da değişti
Nerde o eşsiz doğa mekânlar da değişti
Eşitsizlik artınca imkânlar da değişti
Aşk denen bir şey vardı cananlar da değişti
Aynı dönmüyor felek devranlar da değişti
En küçük mega oldu dükkanlar da değişti
Hepsi huy değiştirdi devranlar da değişti
Çoktandır dibi delik cüzdanlar da değişti
Katılaştı yürekler vicdanlar da değişti
Hani eski bağlılık vatanlar da değişti
İki ayaklı şimdi şeytanlar da değişti
Hedef onarmak pilânlar da değişti
Çiçekler kokmaz oldu elvanlar da değişti
Dişiler erkekleşti hayvanlar da değişti
Erkekler kadınlıştı merdanlar da değişti
Özgürlüğün sembolü meydanlar da değişti
Hak arayan dayak yer İz'anlar da değişti
Çoğaldı bina zina ormanlar da değişti
Sesi rengi kalmadı insanlar da değişti
Şiir rayından çıktı evzanlar da değişti
Değişime uyarak ozanlar da değişti
Gelişimden ne haber divanlar da değişti
Nerde ahenkli koro kemanlar da değişti
Değişimin anası zamanlar da değişti
Hiç değişmez olur mu insanlar da değişti
Âşık Oğuz çal söyle erkânlar da değişti

Değişmeyen ne kaldı destanlar da değişti

Devlet-i Ebed Müddet

Bundan 1444 yıl önce sene: 571 Veladet
611de 40 yaşında iken vahiyle müjdelenen Risalet
Namus-ı Ekber vâsıtasıyla indirildi Kur'an ayet ayet
Öz yurdunda barınmayınca nura susayan Yesrib'e Hicret
Kutsal görevi ikmalden sonra 632'de rihlet
İlk iken sonda yelen peygamber O'nunla mühürlendi Nübüvvet
40 yaşından 63'e kadar 23 sene Asr-ı Saadet
Raşid Halifeler devrini de Mutluluk Asrı'na ilâve et
O'na inanan 40 kişi iken bir buçuk milyarı bulan ümmet
Hamd Sancağı altında toplanmak Kevser'den içmekle büyük devlet
Sonsuz Nur'un kutsal varlığı; ilme sanata ahlaka hizmet
Onunla başlar İslâm tarihi Hilye Şemail Mevlid Na't Siyret
Onunla sona erdi cehalet O'nunla yükseldi medeniyet
Yolundan gitmek en büyük izzet O'ndan mahrumluk en büyük zillet
Ya Rabbi zorlu mahşer gününde bizi yüce Habib'inle haşret

KAYNAKÇA

Devellioğlu Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara, 1970.

Cengiz Halil Erdoğan, *Divan Şiirinde Musammatlar, Türk Dili- Türk Şiiri Özel Sayısı II*, S. 415-416-417, 7-8-9, 1986.

Özsoy Bekir Sami - Halil İbrahim Ataman, *Posoflu Âşık Sâbit Müdamî*, Kayseri, 1993.

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/bekir-oguzbasaran>